

C/2024/2095

2024 3 26

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Korupcija viešųjų pirkimų srityje ir jos poveikis vidaus rinkai“

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/2095)

Pranešėjas **José Antonio MORENO DÍAZ**

Bendrapranešėjis **Cristian PÎRVULESCU**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 25
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2023 12 20
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 1 17
Plenarinė sesija Nr.	584
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	219 / 0 / 0

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Nuo 2020 m. planetą ištikusios viena po kitos sekusios krizės lėmė didesnius valdžios institucijų intervencinius veiksmus ekonomikos srityje tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu, taigi ir didesnes viešąsias investicijas, kuriomis siekiama apsaugoti Europos bendrąsias gėrybes (pavyzdžiui, sveikatą, saugumą, aplinką, klimatą ir taiką). Europos ir nacionaliniai finansiniai ištekliai yra svarbios priemonės, kuriomis užtikrinamas Europos klestėjimas ir konkurencingumas ir kurie gaunami iš Europos piliečių mokamų mokesčių. Todėl jie neturi būti naudojami privatiems ir neteisėtiems interesams; tai taikoma ir viešiesiems pirkimams išleidžiamoms lėšoms.

1.2. ES žengė didelį žingsnį į priekį, susiedama teisinės valstybės apsaugą, įskaitant veiksmingą kovą su korupcija, su būtinybe apsaugoti savo finansinius interesus. Šį požiūrį būtina labiau išplėtoti, nes teisinės valstybės principų pažeidimai daro poveikį ne tik ES finansiniams interesams, bet ir pagrindinėms bendrosios rinkos politikos kryptims. Turėtų būti sustiprintas 2023 m. gegužės 3 d. kovos su korupcija dokumentų rinkinys, kuriuo korupcijos problema sprendžiama visose srityse, o ne tik ES lėšų atžvilgiu.

1.3. Korupcija laikoma sunkiu nusikaltimu, kuris yra tarpvalstybinio pobūdžio, kaip apibrėžta SESV 83 straipsnio 1 dalyje. Siekiant užtikrinti minimalų valstybių narių teisinės ir institucinės praktikos koordinavimo ir suderinimo lygį, EESRK mano, kad Europos Parlamentas ir Taryba turėtų kuo greičiau, dar per šią Parlamento kadenciją, priimti Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos šiuo klausimu.

1.4. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad Komisija turi vėl pradėti rengti ES kovos su korupcija ataskaitą – ji buvo pradėta rengti 2011 m. komunikatu „Kova su korupcija ES“, tačiau po pirmosios ataskaitos 2014 m. neberengiama. Ataskaita galėtų būti naudojama siekiant atkreipti dėmesį į įvairius kovos su korupcija aspektus, kuriems šiuo metu teisinės valstybės sistemoje skiriama per mažai dėmesio arba jis visai neskiriamas, ir juos integruoti.

1.5. Dėmesys turėtų būti sutelktas į viešuosius pirkimus, visapusiškai atsižvelgiant į jų sudėtingumą ir pasekmes. ES turi teikti pirmenybę viešųjų pirkimų sąžiningumo teisės aktų sistemos ir jos praktinio įgyvendinimo vertinimui, kad patikrintų, ar ši sistema atitinka kovos su korupcija poreikius. Tai leis Komisijai nuspręsti, ar pasinaudoti savo iniciatyvos teise ir kaip tai padaryti.

1.6. EESRK mano, kad direktyvomis šiuo klausimu nustatyta reglamentavimo sistema vis dar yra veiksminga ir tinkama ir jos peržiūrėti nereikia. Tačiau būtina sutelkti dėmesį į reglamentavimo sistemos perorientavimą į naujas vertybes, kuriomis grindžiama ES socialinė, ekonominė ir aplinkos strategija.

1.7. Pripažindamas didelę ES atsakomybę kovoti su korupcija visame pasaulyje, EESRK pritaria Europos Parlamento pasiūlymui, kuriuo Komisijos prašoma parengti visuotinę ES kovos su korupcija strategiją, padėsiančią spręsti korupcijos kaip pasaulinio reiškimo problemą, kuriai įveikti reikia veiksmingų kovos su korupcija institucijų, prevencijos mechanizmų ir tarptautinių reguliavimo aktų, taip pat turto susigrąžinimo mechanizmų ir baudžiamojo persekiojimo ES.

1.8. Korupciniais veiksmais politiniai veikėjai gali gauti neteisėtą naudą ir išteklių, kad galėtų propaguoti ir išlaikyti savo klientelizmu pagrįstą paramos sistemą, taip sunaikinant vienodas veiklos sąlygas. Užsienio veikėjai gali naudoti neteisėtą finansavimą įvairiems politiniams judėjimams ir kandidatams remti ir taip suteikti jiems nesąžiningų pranašumų ir kelti pavojų sąžiningumui ir pliuralizmui rinkimų procese. Šiuo atžvilgiu pastangos kovoti su korupcija turėtų būti geriau suderintos su šiuo metu į ES demokratijos veiksmų planą įtrauktomis pastangomis apsaugoti ir plėtoti demokratiją ES.

1.9. EESRK mano, kad Komisija galėtų priimti komunikatą, kuriuo būtų patvirtintos 2014 m. viešųjų pirkimų direktyvos. Komisija galėtų pasinaudoti šia galimybe ir patobulinti keletą tose direktyvose numatytų procedūrų ir priemonių, kurios dar neparengtos, patvirtinti šešis 2017 m. išvardytus strateginius prioritetus ir pritaikyti juos tvarumo srityje.

1.10. Europos viešųjų pirkimų rinka jau seniai turėjo būti skaitmenizuota, nes skaitmenizacija yra viso viešųjų pirkimų gyvavimo ciklo žinių, skaidrumo, spartos ir sąžiningumo priemonė. Todėl labai svarbu, kad šio sudėtingo proceso metu Komisija nacionalinėms valdžios institucijoms ir toliau teiktų techninę paramą.

1.11. Komisija galėtų skirti daugiau dėmesio sąžiningumo paktams, ypač ESTT nustačius jų suderinamumą su Europos viešųjų pirkimų srities teisės aktais.

1.12. Tarpvalstybinė draudimo dalyvauti tam tikrose procedūrose sistema (Europos institucijų ir (arba), nacionalinių institucijų ir (arba) privačių bankų) galėtų būti naudinga apsaugant vidaus rinką nuo netinkamo viešųjų išteklių, skirtų konkursams, panaudojimo, neatsižvelgiant į tai, ar šie ištekliai yra Europos, ar nacionaliniai.

1.13. EESRK ragina Europos Komisiją ir kitas ES bei nacionalines institucijas darbuotojų atstovavimą, kolektyvines derybas ir socialinį dialogą laikyti pagrindinėmis priemonėmis siekiant, kad kova su korupcija būtų veiksminga visais lygmenimis.

1.14. EESRK ragina visas įmones ir (arba) darbdavių asociacijas ir socialinius partnerius aktyviai siekti sąžiningumo kultūros ir laikytis geriausių nacionalinio ir tarptautinio lygmens standartų, pavyzdžiui, EN 17687:2022 „Viešieji pirkimai. Sąžiningumas ir atskaitomybė. Reikalavimai ir rekomendacijos“, ISO 37001 (Kovos su kyšininkavimu valdymo sistemos), ir tų, kurie yra susiję su aplinkos, socialinių ir valdymo (ASV) investicijų plėtra.

1.15. Kadangi viešieji pirkimai yra decentralizuoti visose valstybėse narėse, reikia parengti priemones, kuriomis būtų remiamas viešųjų pirkimų procedūros vientisumas regionų ir vietos lygmenimis. Regionų komitetas gali suteikti tinkamų įžvalgų siekiant šio tikslo.

1.16. EESRK tikisi, kad ES kovos su korupcija tinklas bus oficialiai įtvirtintas ir plėtojamas, ir yra pasirengęs dalyvauti jo veikloje. EESRK ragina Europos Komisiją skirti finansavimą visuomenės informavimo apie korupciją kampanijoms ir skatinti keistis gerąja praktika socialiai atsakingų viešųjų pirkimų srityje.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. Komisija neseniai padarė tą pačią išvadą, kad „Europos Sąjungoje daugiau kaip 250 000 valdžios institucijų kasmet išleidžia apie 2 trln. EUR (apie 13,6 proc. BVP) paslaugoms, darbams ir prekėms pirkti“⁽¹⁾.

2.2. Didelių finansinių išteklių pateikimas į viešųjų pirkimų rinką patrauklus vykdančioms **nusikaltimams** (organizuotus ir kitokius) ir yra iššūkis viešojo administravimo institucijoms, kurioms tenka organizuoti neatidėliotinas procedūras nepaprastose, kritinėse situacijose. Komisija pareiškė, kad „[n]ė vienas sektorius ar veiklos sritis nėra apsaugoti nuo **korupcijos rizikos**, bet ypatingą dėmesį reikėtų skirti bendroms didelės rizikos sritims, kurios paprastai yra susijusios su didelių **viešųjų lėšų** valdymu“⁽²⁾. Remiantis kai kuriais skaičiavimais, 2016–2021 m. bendri korupcijos rizikos, susijusios su viešųjų pirkimų sutartimis, pagal kurias naudojamos ES lėšos, kaštai 27 ES valstybėse narėse siekė 4,3 mlrd. EUR⁽³⁾.

⁽¹⁾ OL C 98 I, 2023 3 16, p. 1.

⁽²⁾ COM(2023) 800 final, p. 16 ir 18.

⁽³⁾ Europos Parlamentas, *Stepping up the EU's efforts to tackle corruption. Cost of Non-Europe Report*, 2023 m., p. 2.

2.3. EESRK pripažįsta didelę pažangą, padarytą kovojant su korupcija ES ir valstybėse narėse. Kovos su korupcija pastangas įtraukiant į teisinės valstybės principo taikymo užtikrinimo veiklą ir rengiant *teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą*, kova su korupcija derinama su kitais pagrindiniais demokratinio, patikimo ir veiksmingo valdymo aspektais (ES sutarties 2 straipsnis). Kaip nurodė Komisija, „[k]ova su korupcija yra būtina norint apsaugoti teisinę valstybę ir išlaikyti piliečių bei įmonių pasitikėjimą valdžios institucijomis. Visapusiškas požiūris į kovą su korupcija turi būti grindžiamas prevencinių ir baudžiamųjų priemonių deriniu“ ⁽⁴⁾.

2.4. ESTT nurodė, kad ES sutarties 2 straipsnyje „nėra tiesiog įtvirtintos politinio pobūdžio gairės ar ketinimai; jame įtvirtintos vertybės, kurios <...> priskiriamos pačios Sąjungos kaip bendros teisės sistemos savitumui ir yra konkrečiai išreikštos principais, kuriuose įtvirtinti valstybėms narėms teisiškai privalomi įpareigojimai“ ⁽⁵⁾. Todėl šios vertybės turi apimti bendrą politiką ir valdžios institucijų bei ekonominės veiklos vykdytojų, dalyvaujančių vidaus rinkoje, elgseną ⁽⁶⁾.

2.5. ES žengė didelį žingsnį į priekį, susiedama teisinės valstybės apsaugą, įskaitant veiksmingą kovą su korupcija, su būtinybe apsaugoti savo finansinius interesus. Didelių teisinės valstybės principų pažeidimų atveju ES gali imtis veiksmų prieš valstybę narę, pavyzdžiui, mokėjimų ir išipareigojimų sustabdymo, finansavimo dalių išmokėjimo sustabdymo arba ankstyvo paskolų grąžinimo, finansavimo pagal esamus išipareigojimus sumažinimo ir draudimo prisiimti naujus išipareigojimus gavėjų atžvilgiu arba sudaryti naujus susitarimus dėl paskolų ar kitų priemonių, kurioms teikiama Sąjungos biudžeto garantija ⁽⁷⁾.

2.6. Europos Komisija, priėmusi 2023 m. gegužės 3 d. kovos su korupcija dokumentų rinkinį, taip pat sukūrė ES kovos su korupcija tinklą. Šis tinklas turėtų tapti bendru forumu, kuriame visi ES suinteresuotieji subjektai galėtų keistis gerąja praktika, galimybėmis, idėjomis ir tolesnio darbo planais. Jis yra įtraukus, apimantis ir nepriklausomas pilietinės visuomenės organizacijas, grindžiamas tvirtu įsitikinimu, kad dalijantis skirtingomis perspektyvomis galima pasiekti geresnių rezultatų ir sukurti veiksmingesnę kovos su korupcija politiką ⁽⁸⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Tačiau ši požiūrį reikia tobulinti. Dabartinės Sąlygų reglamento ⁽⁹⁾ procedūrinės nuostatos riboja jo taikymo sritį. Šiuo metu jame nustatytos priemonės taikomos tik vienai valstybei narei. Atsižvelgiant į aukštą ribą, kai galima pradėti taikyti šią priemonę, ji negali būti paskata visoms valstybėms narėms kovoti su korupcija. Priemonėje yra ir kitų apribojimų. Teisinės valstybės principų pažeidimai daro poveikį ne tik ES finansiniams interesams, bet ir pagrindinėms bendrosios rinkos politikos kryptims, o tai vėlgi riboja minėto reglamento taikymo sritį.

3.2. Kalbant apie kovą su korupcija ES, korupcija laikoma sunkiu nusikaltimu, kaip apibrėžta SESV 83 straipsnio 1 dalyje. Egzistuoja daug prevencijos ir atgrasymo aspektų, kurių neįmanoma bendrai klasifikuoti Sąjungos kompetencijos, Sutarties pagrindo, politikos sektorių ir priemonių atžvilgiu. EESRK pabrėžia, kad reikia dėti daugiau pastangų siekiant integruoti įvairius kovos su korupcija aspektus, kad ši kova būtų veiksmingesnė visais valdymo lygmenimis visoje ES. Šią problemą galima spręsti keliais būdais.

3.3. Pirma, EESRK mano, kad Europos teisės aktų sistema yra susiskaidžiusi, o taisyklės, kuriomis siekiama kovoti su korupcija (pvz., kovos su organizuotu nusikalstamumu ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimu taisyklės), išsklaidytos įvairiose tarpusavyje nesusijusiose priemonėse, įskaitant viešųjų pirkimų sritį (žr. 3.6 punktą) ⁽¹⁰⁾. Be to, šią padėtį bandoma ištaisyti 2023 m. gegužės 3 d. Komisijos reguliavimo iniciatyva ⁽¹¹⁾. EESRK mano, kad Europos Parlamentas ir Taryba turėtų kuo greičiau, dar per šią Parlamento kadenciją, priimti Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, kurioje numatoma bendra kovos su korupcija ES ir valstybių narių lygmeniu apibrėžtis ir sistema. Tai svarbiausias žingsnis užtikrinant minimalų valstybių narių teisinės ir institucinės praktikos koordinavimo ir suderinimo lygį.

⁽⁴⁾ COM(2023) 800 final, 2 dalies 2 punktas.

⁽⁵⁾ ESTT sprendimai bylose C-156/21 (232 dalis) ir C-157/21 (264 dalis).

⁽⁶⁾ Pitruzzella, *L'integrazione tramite il valore dello „Stato di diritto“*, www.federalismi.it, Nr. 27/2022.

⁽⁷⁾ OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1.

⁽⁸⁾ ES kovos su korupcija tinklas.

⁽⁹⁾ OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1.

⁽¹⁰⁾ Gaglio et al., *Strengthening the fight against corruption; assessing the EU legislative and policy framework*, 2023 m.

⁽¹¹⁾ Žr. pasiūlymą dėl direktyvos dėl kovos su korupcija ir kt., COM(2023) 234 final, ir 2 išnašoje cituojamą komunikatą.

3.4. Antra, EESRK mano, kad ES neturėtų laikyti, jog korupcija pirmiausia ar išimtinai atsiranda tada, kai finansuojama ES lėšomis. Tiesioginės kompetencijos ir kovos su korupcija, susijusia su ES lėšomis, priemonių turėjimas nereiškia, kad tai yra vienintelė korupcijos rūšis, kuri egzistuoja ir su kuria reikia kovoti. Korupcija daro tiesioginį poveikį asmenims, įmonėms ir bendruomenėms, kurie nėra ES finansavimo gavėjai. Valstybės narės galėtų veiksmingai taikyti dviejų pakopų sistemą, pagal kurią ES projektus ir finansavimą vidutiniškai mažiau veikia korupciniai interesai ir veiksmai nei nacionalinius projektus ir finansavimą, kurių skaidrumas ir stebėseną yra menkesni. Turėtų būti sustiprintas 2023 m. gegužės 3 d. kovos su korupcija dokumentų rinkinys, kuriuo korupcijos problema sprendžiama visose srityse, o ne tik ES lėšų atžvilgiu.

3.5. Trečia, EESRK mano, kad Komisija turi vėl pradėti rengti ES kovos su korupcija ataskaitą – ši ataskaita buvo pradėta rengti 2011 m. komunikatu „Kova su korupcija ES“⁽¹²⁾, tačiau po pirmosios ataskaitos 2014 m. neberengiama⁽¹³⁾. Ataskaitoje išsamiai išanalizuota su korupcija susijusių teisės aktų, politikos krypčių ir duomenų padėtis; joje pateikti 28 valstybių narių skyriai. Ataskaita galėtų būti naudojama siekiant atkreipti dėmesį į įvairius kovos su korupcija aspektus, kuriems šiuo metu teisinės valstybės sistemoje skiriama per mažai dėmesio arba jis visai neskiriamas, ir juos integruoti. Joje turėtų būti supaprastintos įvairios politikos ir teisės aktų kryptys, kad būtų užtikrintas nuoseklumas ir veiksmingumas, įskaitant tiek teisinės valstybės, tiek ekonominius ir vidaus rinkos aspektus.

Ketvirta, dėmesys turėtų būti sutelktas į viešuosius pirkimus, kurių sudėtingumas ir pasekmės yra įvairūs. ES turi teikti pirmenybę viešųjų pirkimų sąžiningumo teisės aktų ir reguliavimo sistemos ir jos praktinio įgyvendinimo tinkamumui, kad patikrintų, ar ši sistema atitinka kovos su korupcija poreikius. Tai leis Komisijai nuspręsti, ar ir kaip pasinaudoti savo iniciatyvos teise. Kovos su korupcija viešųjų pirkimų rinkoje reglamentavimo sistemą šiuo metu sudaro trys 2014 m. patvirtintos direktyvos⁽¹⁴⁾.

3.5.1. ES teisinėje sistemoje pripažįstama korupcijos sąvoka yra **labai plati** ir neapsiriboja vien baudžiamąja sritimi, bet apima ir elgesį, kuris kenkia sąžiningumui, skaidrumui, etinei atsakomybei ir geram viešųjų reikalų valdymui. Tai išplaukia iš nusistovėjusios Komisijos praktikos⁽¹⁵⁾, patvirtintos Bendrame komunikate dėl kovos su korupcija⁽¹⁶⁾, kuriame korupcija apibrėžiama kaip „piktinaudžiavimas gautais įgaliojimais siekiant asmeninės naudos“.

3.5.2. Galiausiai šiuo klausimu EESRK mano, kad direktyvomis šioje srityje nustatyta reglamentavimo sistema vis dar yra veiksminga ir tinkama ir jos peržiūrėti nereikia. Tačiau būtina sutelkti dėmesį į reglamentavimo sistemos perorientavimą į naujas vertybes, kuriomis grindžiama ES socialinė, ekonominė ir aplinkos strategija, pabrėžiant sąsajas tarp Komisijos vykdomų teisėkūros iniciatyvų, kuriomis įgyvendinami žalieji, socialiniai ir aplinkos apsaugos tikslai (žr. 4.1 punktą). EESRK norėtų dar kartą pabrėžti, kad „neišvengiamai teks pereiti nuo ekonomikos sistemos, kurios pagrindinis variklis buvo augimas, prie modelio, kuriame vyrauja darnus vystymasis“⁽¹⁷⁾. Be to, bendrasis tvarumas taip pat yra trijų Europos teisėkūros institucijų strategijos kertinis akmuo⁽¹⁸⁾.

3.6. Penkta, EESRK norėtų pabrėžti žalingą korupcijos poveikį visuomenės pasitikėjimui, atstovaujamosios vyriausybės teisėtumui ir demokratijai. Korupcija turi įtakos ne tik ekonominiam vystymuisi ir viešųjų paslaugų teikimui – ji kėsina į demokratinių sistemų esmę. Šiuo atžvilgiu pastangos kovoti su korupcija turėtų būti geriau suderintos su šiuo metu į ES demokratijos veiksmų planą įtrauktomis pastangomis apsaugoti ir plėtoti demokratiją ES.

3.7. Galiausiai EESRK pažymi, kad ES taip pat tenka didelė atsakomybė už kovą su korupcija visame pasaulyje; ši atsakomybė kyla iš ES pamatinių vertybių ir Sutarčių, taip pat iš jos ekonominių ir politinių interesų, susijusių su pasauliniais reikalais ir vystymusi. Neatsitiktinai Europos Komisija nustatė griežtas taisykles, reglamentuojančias sutarčių sudarymą, siekdama užtikrinti, kad tinkamos kvalifikacijos rangovai būtų atrenkami nešališkai ir kad būtų pasiektas

⁽¹²⁾ COM(2011) 308 *final*, 2011 6 6.

⁽¹³⁾ COM(2014) 38 *final*, 2014 2 3.

⁽¹⁴⁾ ES direktyvos 2014/23/ES (OL L 94, 2014 3 28, p. 1), 2014/24/ES (OL L 94, 2014 3 28, p. 65) ir 2014/25/ES (OL L 94, 2014 3 28, p. 243).

⁽¹⁵⁾ COM(2003) 317, OL C 89 E, 2004 4 14, p. 110.

⁽¹⁶⁾ JOIN(2023) 12 *final*.

⁽¹⁷⁾ OL C 152, 2022 4 6, p. 7 (1.1 punktas).

⁽¹⁸⁾ OL C 491, 2022 12 23, p. 1.

geriausias kainos ir kokybės santykis, užtikrinant visišką skaidrumą, derantį su viešųjų lėšų panaudojimu (PRAG ⁽¹⁹⁾). EESRK pritaria Europos Parlamento pasiūlymui, kuriuo Komisijos prašoma parengti visuotinę ES kovos su korupcija strategiją, padėsiančią spręsti korupcijos kaip pasaulinio reiškimo problemą, kuriai įveikti reikia veiksmingų kovos su korupcija institucijų, prevencijos mechanizmų ir tarptautinių reguliavimo aktų, taip pat turto susigrąžinimo mechanizmų ir baudžiamojo persekiojimo ES ⁽²⁰⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK mano, kad Komisija galėtų priimti komunikatą, kuriuo būtų patvirtintos 2014 m. viešųjų pirkimų direktyvos. Komisija galėtų pasinaudoti šia galimybe ir patobulinti keletą tose direktyvose numatytų procedūrų ir priemonių, kurios dar neparengtos, patvirtinti šešis 2017 m. išvardytus strateginius prioritetus ⁽²¹⁾ ir pritaikyti juos tvarumo srityje.

4.2. EESRK nuomone, reikia stiprinti ir tobulinti tris dalykus ⁽²²⁾.

4.2.1. Komisija pripažįsta tvarumo, skaitmeninės pertvarkos ir viešųjų pirkimų ryšį. Neatsitiktinai Komisija savo paskutiniame komunikate dėl Sąjungos ateities pareiškė, kad „pertvarkos sėkmė ir socialinis bei ekonominis teisingumas nėra savaiminiai“ ⁽²³⁾.

4.2.2. Europos viešųjų pirkimų rinka turėtų būti labiau pažengusi skaitmenizacijos srityje ⁽²⁴⁾. Skaitmenizacija yra viso viešųjų pirkimų gyvavimo ciklo žinių, skaidrumo, spartos ir sąžiningumo priemonė, – dėl visų šių savybių skaitmenizacija padeda kovoti su korupcija. Tačiau, kaip pastebėjo Komisija, „lėtai vyksta skaitmeninė viešųjų pirkimų pertvarka“ ⁽²⁵⁾. Todėl labai svarbu, kad šio sudėtingo proceso metu nacionalinėms valdžios institucijoms ir toliau būtų teikiama techninė parama.

4.2.3. **Skaidrumas yra labai svarbi priemonė** Europos viešųjų pirkimų rinkos sąžiningumui didinti.

4.2.4. Komisija galėtų skirti daugiau dėmesio sąžiningumo paktams, ypač ESTT nustačius jų suderinamumą su Europos viešųjų pirkimų sutarčių teisės aktais ⁽²⁶⁾. Būtų naudinga bandomojo projekto išvadas įtraukti į šių paktų ⁽²⁷⁾ taikymą, kad būtų išvengta kai kurių iškilusių problemų ⁽²⁸⁾, sukuriant konstruktyvią ir bendradarbiavimo aplinką tiek konkurse dalyvaujantiems ūkio subjektams, tiek perkančiosioms organizacijoms.

4.2.5. Kaip pažymėjo EBPO ⁽²⁹⁾, dėl bet kokio sąžiningumo pakto pažeidimo:

- konkurso dalyvis gali būti pašalintas iš konkurso;
- gali būti nutraukiama numatyta sutartis, jei tai laimėtojo kaltė;
- gali būti draudžiama reikalavimų nesilaikantiems konkurso dalyviams ir (arba) rangovams ateityje dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose.

4.2.6. ES galėtų remtis šia praktika ir Pasaulio banko praktika, susijusia su skolinimo procedūromis. Pasaulio bankas gali naudoti keturias reagavimo į netinkamą ekonominės veiklos vykdytojo elgesį priemones:

- paskolos sąlyginis atšaukimas („draudimas dalyvauti tam tikrose procedūrose su sąlyginiu atleidimu“);

⁽¹⁹⁾ *Practical guide PRAG*.

⁽²⁰⁾ Europos Parlamento rekomendacija dėl korupcijos ir žmogaus teisių, 2022 2 17.

⁽²¹⁾ COM(2017) 572 final.

⁽²²⁾ Šiuo požiūriu EESRK remiasi savo ankstesnėmis nuomonėmis: OL C 13, 2016 1 15, p. 63, OL C 318, 2011 10 29, p. 113, OL C 191, 2012 6 29, p. 84.

⁽²³⁾ COM(2023) 376 final, 2023 7 6, I dalis ir III dalies 1–2 punktai.

⁽²⁴⁾ Direktyvos 2014/24/ES 33 ir tolesni straipsniai, cit.

⁽²⁵⁾ COM(2017) 572 final, p. 5.

⁽²⁶⁾ Sprendimas byloje C-425/14, 2015 10 22.

⁽²⁷⁾ Projektas „Sąžiningumo paktai – pilietinės kontrolės mechanizmas ES lėšų apsaugai“, 2 etapas; apie rezultatus žr. Aceves, *Safeguarding EU-Funded Investments with Integrity Pacts: a Decision-Maker's Guide to Collaborative Public Contracting Monitoring*, Transparency International, 2021 3 26.

⁽²⁸⁾ Pavyzdžiui, pripažinti veiksmingą perkančiosios organizacijos politinę valią sudaryti sąžiningumo paktą ir jos gebėjimą išsipareigoti.

⁽²⁹⁾ OECD, *Catalysing Collective Action to Combat Corruption in Infrastructure*, 2022 12 9.

- *sąžiningumo reikalavimų laikymosi programos*, kuri turi būti pradėta vykdyti po to, kai pritaikoma draudimo dalyvauti tam tikrose procedūrose priemonė su sąlyginiu atleidimu, pateikimas;
- nuolatinis draudimas;
- tarpbankinis draudimas – visų tarptautinių bankų taikomos taisyklės rezultatas.

4.2.7. Šią praktiką ES galėtų taikyti naudodama tam tikras atsargumo priemones, visų pirma užtikrindama, kad būtų laikomasi ūkio subjekto elgesio ir jo pašalinimo pasekmių proporcingumo principo. Siekiant šio tikslo, turi būti parengtos aiškos, skaidrios ir prieinamos taisyklės ir nustatytos lengvinančios aplinkybės. Komisija galėtų priimti komunikatą, kuriame būtų išdėstytos gairės šiuo klausimu.

4.2.8. Tarpvalstybinė draudimo dalyvauti tam tikrose procedūrose sistema (Europos institucijų ir (arba), nacionalinių institucijų ir (arba) privačių bankų) galėtų būti naudinga apsaugant vidaus rinką nuo netinkamo viešųjų išteklių, skirtų konkursams, panaudojimo, neatsižvelgiant į tai, ar šie ištekliai yra Europos, ar nacionaliniai. Galiausiai tai būtų nukreipta prieš su korupcija susijusius viešuosius pirkimus net ir tais atvejais, kai nenaudojami ES finansiniai ištekliai (žr. 2.1 punktą).

Bruselis, 2024 m. sausio 17 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Oliver RÖPKE